

"TMMOB Türkiye III. Enerji Sempozyumu"nda Küreselleşmenin Sektöre Etkileri Tartışıldı

Her iki yılda bir düzenlenen ve sekreteryasını TMMOB adına Elektrik Mühendisleri Odası'nın yaptığı "Türkiye III. Enerji Sempozyumu", 567 Aralık 2001 tarihlerinde Ankara'da Milli Kütüphane Toplantı Salonu'nda gerçekleştirildi. Üç gün boyunca, küreselleşme politikalarının ve dışardan dayatmaların enerji sektörüne etkileri, ulusal bir enerji politikası oluşturmanın önemi,yeni gelişmelerin planlama, verimlilik, bilim, teknoloji politikalarının enerji alanına katkıları, enerji, petrol, doğalgaz piyasası yasaları, enerji ve çevre sorunu, Türkiye'nin bölgesel enerji politikalarındaki rolü ve çözüm önerileri tartışıldı.

Ana başlığı "Küreselleşmenin Enerji Sektöründe Yapısal Değişim Programı ve Ulusal Enerji Politikaları" olan sempozyum altı oturum ve bir panelden oluşuyordu. Çağrılıçağrısız toplam 41 bildirinun sunulduğu sempozyuma üniversiteler, kamu kuruluşları, özel sektör, TMMOB'a bağlı odalar, çeşitli meslek ve kitle örgütlerinden yaklaşık 320 kişi katıldı. Üç gün boyunca toplantı salonu fuayesinde Hasankeyf, BelkısZeugma harabeleri ve Fırtına Vadisi üzerine bir fotoğraf sergisi düzenlendi.

Çalışmaları bir yıldan beridir devam eden sempozyumun amacı son on yılda enerji sektöründe meydana gelen ve "küreselleşme" dayatması altında birer birer gerçekleşen yapısal değişiklikleri incelemek, bunların sektöre olan etkilerini ve uzun dönemde götüreceklerini irdelemek ve çözüm önerileri ile ulusal bir programın temel taşlarını tartışmaya açmaktı.

Sempozyumun ilk günü açılış konuşmalarıyla başladı. Sempozyum Yürütme Kurulu Başkanı Cengiz Göldaş konuşmasında daha önceki enerji sempozyumlarıyla şimdikini karşılaştırarak geline aşamaları anlattı. Göldaş, artık köprülerin altından çok sular aktığını ve uluslararası kuruluşların yaptırımlarıyla enerji sektöründe yapısal değişimlerin önemli adımlarının atıldığı ve uygulanan politikalarla sektörün tam bir bilinmeze sürüklendiğini belirterek, bu politikaların kamunun temsilcileriyle doğru dürüst tartışılmadan ve apar topar çıkartıldığını ifade etti. Cengiz Göldaş, sözlerini, "Umarım bir dahaki sempozyumlara tartışabileceğimiz bir kamu alanı kalır" diyerek ve sempozyumun hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür ederek bitirdi. İkinci olarak kürsüye gelen Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Ali Yiğit, daha önceki yıllarda sendikalarla birlikte Tahkim yasası konusunda bir broşür hazırladıklarını ve milletvekillerine gönderdiklerini belirterek, "Bir ulus devletle şirketin eşit olamayacağını ve ikisi arasında da tahkimin geçerli olamayacağını belirtmiştik. Tahkimin hukukla bir alakası olmadığını uluslararası şirketlerin çıkarlarını korumaya yönelik, IMF ve Dünya Bankası talimatlarıyla çalışan bir uygulama olduğunu söylemiştik. Ancak zamanın Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı bizim mahkemelerimizin çok ağır çalıştığı için yabancı sermayenin gelmediğini iddia ederek tahkimi savunmuştu" dedi. Yiğit, çıkartılan yasalar ile kamu hizmetlerinin ticarileştirildiğini dile getirerek, bir borç atağına itilen Türkiye'yi tefecinin eline düşmüş bir tüccara benzetti. Tüm üçüncü dünya ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye'nin de çok bilinçli bir şekilde tüm sanayi altyapısının ve araştırma geliştirme yapısının yokedilerek aynı yardımlarla tek merkeze bağımlı hale getirilmiş ve borçlanma kiskacıyla bugün artık günlük faaliyetlerini bile yürütemeyecek noktaya gelmiş olmasının esas sorun olduğunu belirten Yiğit, enerji olmazsa sanayinin ve insan yaşamının olamayacağını dile getirdi. Ali Yiğit şunları da ekledi; "Afganistan savaşının özü de ABD' nin küreselleşme adı altında dayattığı, ancak bazı ülkeler tarafından kabul edilmeyen politikaların silah zoru ile kabul ettirilmek istenmesidir. Amaç oradaki enerji kaynaklarına el koymaktır (...) Türkiye'nin enerji altyapısı konusu yaklaşık 1984'lerden itibaren bir partinin anlayışı doğrultusunda, ağırlıkla da hukuk ve yargıya başvurma yoluyla şekillenmiştir. Türkiye bir enerji yönetimi krizi içine savrulmuştur. Enerji özelleştirmeleriyle fiyatlar genelde iki katına çıkmıştır, bu da ticarileşme anlayışının sonucudur. Bugün TEDAŞ'ın borç batağına saplanmış olmasının nedeni Yİ ve YİD projeleridir"

TMMOB Başkanı Kaya Güvenç ise Türkiye'de enerjinin sık sık yolsuzluk operasyonları ile nükleer

enerji santralleri ya da uluslararası birtakım kuruluşların dayattığı yasalar ile gündeme geldiğini dile getirerek, "Enerji, insanlığa hizmet için kullanılmaz ve bir metaya dönüşürse olumlu bir şekilde gündeme gelmesi beklenemez" dedi. Güvenç, küreselleşme ile enerji sektörünün uluslararası sermayenin insafına bırakıldığını ifade ederek, Türkiye'nin ulusal bir enerji programı oluşturmasının önemine dikkat çekti. Enerji konusunda ABD'nin kendi ulusal politikalarını uygularken, Türkiye'ye tam tersini dayattığını ifade eden Güvenç, "Her alanda olduğu gibi bu alanda da kendi ülkelerinde bilime, teknolojiye, araştırma, geliştirme çalışmalarına önem verirken, bizden araştırma, geliştirme yapmamamız isteniyor. Oysa enerji politikaları sanayileşme politikalarına bağlıdır. Ama aynı küresel adı verilen politikalar Türkiye'nin sanayileşme politikalarını da ortadan kaldırmıştır. ... Kurulmak istenen kurullar ile her sektörde denetim sermayeye devredilmek istenmektedir. Elektrik piyasası yasası ile enerji sektörü tamamen sermayenin eline bırakılmaktadır" diye konuştu.

Güvenç, Afganistan meselesinin enerji kaynakları üzerindeki kapışma olduğunu söyleyerek Türkiye'nin bu kapışmaya dahil olmaması gerektiğini söyledi.

"Küreselleşmenin" bizim gibi ülkelerde en önemli etkisinin ulusal denetiminin ortadan kalkması olduğunu söyleyen Güvenç, bunun sonucunda kamu tekeli olması gereken enerji sektöründe planlamanın ortadan kaldırıldığını ifade ederek, "Stratejik ulusal bir enerji planı acilen hazırlanmalı ve kısa, orta ve uzun vadeli alt planlar hızla devreye sokulmalıdır. Enerjiyi ucuza üretebildiğimiz ölçüde sanayi ürünlerimizin rekabet şansı olabileceği unutulmamalıdır. Ucuza üretmenin birinci koşulu, ulusal kaynaklarımızın ulusal politikalar çerçevesinde hızla değerlendirilmesindedir.... Sorunun çözümü Türkiye'de emekten yana, kamu yararından yana bir siyasi iradenin iktidarından geçmektedir" dedi.

Açılış programı, DSP İstanbul milletvekili Mahsun Türker, DSP Ardahan milletvekili Faruk Demir ve ÖDP Genel Başkan Yardımcısı Haydar İlker'in konuşmalarıyla son buldu.

Sempozyumun öğleden önceki ilk oturumunda "Yeni Liberal Politikalar ve Enerji" başlığı ele alındı. TMMOB Yönetim Kurulu Üyesi Hüseyin Yeşil'in başkanlık ettiği oturuma İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nden Prof. Dr. İzzettin Önder, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği Ekonomiden Sorumlu Müsteşar Oskar Benedikt ve EMO YK Başkanı Ali Yiğit katıldılar.

İzzettin Önder, globalleşme ile karar mekanizmalarının insanın bulunduğu mekanizmalardan sermayeye geçtiğini dile getirerek sermaye için enerji ve teknolojinin önemine dikkat çekti. Önder, "Ortadoğu tüm dünya enerji kaynaklarının yüzde 20'sini barındırıyor. ABD bu bölgenin denetimini ele geçirirse Avrupa'nın şahdamarını elinde tutacak. Afganistan'da başlayan savaş üçüncü paylaşım savaşıdır. Bu savaş çok uzun sürecek" dedi. Oskar Benedikt ise enerji sektöründeki liberalizasyonu savunarak tüketicilere daha fazla seçme hakkının tanındığını ifade etti. Türkiye'nin AB'ye giriş için enerji sektörünü serbest piyasa koşullarına açması gerektiğini, enerji ile ilgili bağımsız kurulların kurulmasını ve enerji mevzuatının değiştirilerek AB'ne uyumlu hale getirilmesi gerektiğini söyledi.

Ali Yiğit, devletin küçültülmesiyle demokrasi ve refahın geleceğini söylemenin tam bir safсата olduğunu, devletin kamu alanından ve ekonomiden elini çekmesiyle güvenlik ve polisiye alanlarda büyüdüğünü ve tam bir polis devleti haline gelmeye başladığını belirtti. Ali Yiğit, "Uluslararası sermayenin rahatsız olduğu kurumlardan biri de Danıştay'dı. Danıştay'ın imtiyazlar konusundaki çekincelerinden rahatsız olduğu için tahkim dayatılarak Danıştay sadece görüş bildirme noktasına itildi. Enerji konusunda oluşturulan hukuksal altyapı uluslararası sermayenin tam anlamıyla at koşturabilmesi için ortam sağladı ve en son çıkarılan Enerji Piyasası Yasası da bunun tuzu biberi oldu. Özelleştirmeler gerçekleşirse tüm dünyada olduğu gibi elektrik fiyatları ilk yıllar yüzde yüz artacak, sonraki dönemde yüzde beş gibi düşecek. Ama önce ikiye katlanacak sonra da uyduruk bir düşüşle "ucuzladı" edebiyatı yapılacak." dedi.

Başkanlığını, Dev Maden Sen Başkan Vekili Tayfun Görgün'ün yaptığı, "Yeni Liberal Politikalar Etkisinde Bir Ülke Örneği: Türkiye Enerji Sektörü" başlığı taşıyan ikinci oturuma Petrol İş Sendikası

Araştırma Uzmanı Ayfer Eğilmez, EMO Hukuk Müşaviri Hayati Küçük, EMO Ankara Şb. Bşk. Yrd. Erdal Apaçık, Enerji Yapı Yol Sen Eğitim Sekreteri Erşat Akyazılı ve T. Kojenerasyon ve Otoprodüktörlük Derneği Başkanı Özkan Ağış katıldı.

Konuşmacılar tek tek Türkiye'de enerji alanında gerçekleşen değişikliklerin sonuçlarını ve buna dair kendi önerilerini anlattılar.

Öğleden sonra yapılan ve "Enerji Sektöründe Planlama ve Verimlilik" başlığı taşıyan 3. oturumun başkanlığını Milli Prodüktivite Merkezi'nden Doç. Dr. Yücel Çağlar yaptı. Oturumda Marmara Üniversitesi'nden Dr. Tanay Sıdkı Uyar, "Enerji Planlamasında Karar Destek Modelleri", Dokuz Eylül Üniversitesi'nden Prof. Dr. Eyüp Akpınar "Elektrik Motor Sürücülerinin Enerji Verimliliği Üzerine Etkisi", Jeoloji Mühendisleri Odası'ndan Doç. Dr. İlyas Yılmaz "Türkiye'de Ulaşım ve Enerji Sorunu ve Çözüm Önerileri", TDDY APK Dairesi Uzmanı İshak Kocabıyık, "Ulaşım Sektöründe Enerji Kullanımı ve Verimlilik Karayolu/Demiryolu Karşılaştırması" başlıklı bildirimleri sundular.

Sempozyumun ikinci günü, "Türkiye Enerji Sektöründe Uygulamalar ve Değerlendirilmesi" oturumuyla başladı. Başkanlığını Maden Mühendisleri Odası Genel Sekreteri İlker Ertem'in yaptığı oturuma DİE'den Süleyman Şenocak ve Suzan Erkilet, TKİ'den Mücella Ersoy, Hazine Müsteşarlığı TUGM Şube Müdürü Hatice Erdi, EMO, KMO, MMO'nun ortak hazırladığı bildiriye onlar adına sunan EMO YK Üyesi Burak Daşdemir katıldılar.

Öğleden sonraki bölüm tamamen "Enerji ve Çevre" oturumuna ayrıldı. İki bölümden oluşan oturumun başkanlığını ODTÜ Kimya'dan Prof. Dr. İnci Gökmen yaptı. İlk bölüme İzmir İleri Teknoloji Enstitüsü'nden Prof. Dr. Gürbüz Atagündüz, A.Ü. SBF'den Doç. Dr. Nesrin Algan, Çevre Yüksek Mühendisi Sema Alban Atamer ve Çevre Bakanlığı'ndan Ayça Erem Bahadır katıldılar. Konuşmacılar bu bölümde daha çok Dünya iklim modelleri, iklim hızındaki değişimler, bu konuda Türkiye'nin imzalamış olduğu sözleşmeler, küreselleşmenin iklim ve çevre sorunlarına etkileri, Batılı ülkelerin ve ABD'nin tavrı, uluslararası anlaşmaların getirdikleri ve Türkiye'nin yükümlülükleri üzerine yoğunlaştılar.

İkinci bölüme Elektrik Mühendisi Arif Künar, EMO Hukuk Müşaviri Gökhan Candoğan, EİEİ'de Şahine Can ve Elektrik Üretim A.Ş.'den ÇYYEK Dai. Bşk. Mdr. Yrd. Cem Çakıroğlu katıldılar. Üçüncü gün ise bir oturum iki özel sunum ve kapanış paneli yapıldı. En fazla tartışmalı geçen oturumlardan biri olan "Enerji Sektöründe Stratejik Bir Tercih: Türkiye Enerji Terminali Mi Olacak?"ta TEİAŞ'tan Şerife İpek, TPAO'dan Ali Karakaya, Türkiye Ortadoğu Vakfı'ndan Temel Demirer, Galatasaray Üniversitesi'nden Prof. Dr. Tolga Yarman, MMO'dan Ahmet Eniş ve Sempozyum YK Çalışma Grubu adına Necdet Pamir, Türkiye'nin içinde yer aldığı enerji projeleri, Avrasya Bölgesindeki enerji stratejileri ve uluslararası kapışmaları, Türkiye'nin rolü, enerji güvenliği ve doğalgaz politikaları üzerine tartışma yaptılar. Necdet Pamir, Türkiye'de petrol ve doğalgaz ihtiyacının kasıtlı olarak yanlış ve yüksek hesaplandığını belirterek, Türkiye'deki enerji kaynaklarının inatla araştırılmadığını ve değerlendirilmediğini kaydetti. Türkiye'nin enerji kaynaklarında büyük ölçüde dışa bağımlı hale getirildiğini ifade eden Pamir, Türkiye'nin 2000 yılında petrol ithalatı için 5.6 milyar dolar, doğalgaz içinse 3.1 milyar dolar harcadığının altını çizdi. Pamir, Mavi Akım projesiyle daha ucuz doğalgaz getirileceği yönündeki açıklamaların gerçekleri yansıtmadığını söyledi.

Özel sunumlarda Kıbrıs EMO YK Başkanı Kulderen Canselen, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Enerji Sorunlarına Genel Bir Bakış ve Optimal Çözüm Yolunun İrdelenmesi" başlıklı bildiride KKTC'nin enerji sorununun geçmişi ve KEMO'nun çözüm önerilerini anlatırken, ETA A.Ş. ve MİTAŞ A.Ş. adına katılan Taahhüt Grup Müdürü Mustafa Kıyı, "Ülkemizin Enerji İhtiyacı Belirsizlikleri" bildiriyle Türkiye'nin enerji durumu ve dünya kıyaslaması, ülkedeki enerji sorunları ve yapılması gerekenleri ifade etti.

Öğleden sonraki kapanış panelini TMMOB Başkanı Kaya Güvenç yönetti. "Enerji Sektöründe Yapısal Değişiklikler ve Yeni Sorunlar" konulu panele EMO YK Başkanı Ali Yiğit, Enerji Yapı Yol Sen Başkanı Cengiz Faydalı, EMSAD Başkanı ve DEK TMK Üyesi Sami Sevinç ve T. Kojenerasyon ve Otoprodüktörlük Derneği'nden Metin Yılmaz katıldılar.

Panelde konuşan Ali Yiğit, enerji sektöründe 1718 yıldır yapılan düzenlemeler ile insana hizmetten çok kar eksenli bir dönüşüm gerçekleştirildiğini vurguladı. Yiğit kamudaki tüm işletmelerin satılacağını dile getirerek, "Çalışanlar ise kamuya iade edilecektir. Hiçbir şekilde iş güvencesi yoktur" dedi. Paneli yöneten TMMOB Başkanı Kaya Güvenç de, küreselleşme ile devletin tekelinde olan kamu hizmetlerinin özel ellere devredildiğini belirterek, "Yıllardır kamunun kötü hizmet verdiği yalanı yutturulmaya çalışıldı. Birçok örnek yaşadık. AKTAŞ bize daha ucuz, daha kaliteli mi elektrik verdi? Tüm bunlar birer ideolojik saldırıdır" diye konuştu.

Panelde konuşan Enerji Yapı Yol Sen Genel Başkanı Cengiz Faydalı, "Nerede özelleştirme varsa orada yolsuzluk ve talan vardır" diyerek enerji sektöründeki düzenlemeler ile enerjide tam bir kıyım ve talanın hedeflendiğinin altını çizdi. Faydalı, Elektrik Piyasası Yasası ile getirilen Düzenleme Kurulu'nun birkaç şirkete hizmet edeceğini söyledi.

Son düzenlemeler hakkında konuşan Elektromekanik Sanayiciler Derneği Başkanı Sami Sevinç de Elektrik Piyasası Kanunu üzerine eleştirilerini dile getirdi. Sevinç, yasanın serbest piyasa koşullarını yaratacağını ancak buna Türkiye' nin hazır olmadığını belirtti. Yasanın mart ayında çıkarılmasına rağmen, kamuya ait devir işlemlerinin tam bir fiyasko olarak nitelendiren Sevinç, yasa ile ucuz enerji üretilmeyeceğini söyledi. Sevinç, sanayicinin gümrük duvarları nedeniyle ihracat yapmamasından da şikayet etti.

Sempozyuma T. Kojenerasyon ve Otoprodüktörlük Derneği adına katılan Metin Yılmaz ise otoprodüktörleri temsilen konuşacağını söyleyerek kojenerasyon ve otoprodüktörlüğün anlamını açıkladı. Sekiz yıl içinde 3 bin MW gibi bir kurulu güce ve üretimde de toplam 16 milyar kW saatle ülkemizin toplam üretiminin yüzde 14'ü seviyesine ulaşmış olmasının kojenerasyon sisteminin bir başarısı olduğunu söyleyen Yılmaz, otoprodüktörlerin en önemli sorunlarının TEAŞ ve TEDAŞ'la olan ilişkilerinden kaynaklandığını belirtti. Yılmaz, Elektrik Piyasası Yasası ve Enerji Piyasası Üst Kurulu'ndan beklentilerini de anlattı.

Panelden sonra yapılan tartışmaların ardından üç gün süren sempozyum sonuçlandı.